

RUSLAR YAKUTYA ELMAS MADENLERİNİ NASIL BULDULAR *

Eskiden birçok bilginler Kuzey Rusya topraklarında umumiyetle elmas gibi kıymetli minerallerin bulunabileceğine inanmazlardı. 1760 ta, Mikhail Lomonosov isminde bir Rus bilgini bu nazariyenin doğru olamayacağını ileri sürdü. Ona göre, mademki tarihi zamanlarda bu kuzey topraklarında fillerin ve tropik bölgelerde bulunan nebatların mevcudiyetinden bahsediliyordu, elmas, yakut, zümrüt gibi ve daha başka kıymetli taşların da burada tevekkül edebileceğinden şüphe etmemeli idi.

Rüyalar hakikat olunca

Lomonosov'un düşüncesi doğru çıktı. Sovyet prospektörleri Sibirya'da Yakutya'nın kuzey bölgesindeki ezelden beri donmuş kıraç arazide, altın, kömür ve çinko buldular; ve şimdi, son senelerde de, zengin elmas yatakları keşfettiler.

Elmasa olan ihtiyaç gittikçe artmaktadır. Dünya senelik elmas istihali 20 000 000 karat, yani dört tondur.

Son zamanlara kadar Sovyet :anayiiinin elmasa olan ihtiyacı çok mühim bir mesele idi. Elmas ithal etmek zordu, çünkü Rusya'da tekniğin ilerlemesini kösteklemek ümidiyle elmasçılar bu memlekete satış yapmıyorlardı. Şimdi bu zorluk ortadan kalkmıştır.

Kimberleyit tipindeki elmaslı sahrelerin karakteristik bir mavi rengi vardır. Bunun için Rusya'da uzun yıllar «mavi toprak» aranmıştır.

İlk defa elmas, takriben yüz sene önce, Ural dağlarında ve pek ender olarak Sibirya'da Yenisey nehri boylarında bulunmuştur.

Birçok arama edipleri Sibirya tağalarına (orman ve bataklıklar) doğru yola çıktı. Bunlar at sırtında, geyik kızaklarıyla ve yürüyerek yüzlerce kilometre gittiler, kayık ve motorlar vasıtasıyla azgın nehirden geçtiler, birçok bataklık ve ormanları aştılar. Sibirya'nın sık yağmurları ve milyonlarca haşerata ile gelen sıcak yazını merhametsiz rüzgârları, vahşi kar fırtınaları ve haftalarca süren sıfırın altında 60° C soğuk takibetti.

1948 in sonbaharında jeologlar Sibirya'nın Nijniaya Tunguska nehri boyunca, içinde elmas bulunan küçük bir çakıl yığına rasladılar. Bu ilk muvafakiyet onlara büyük ümitler verdi, fakat ancak 6 sene sonra, Ağustos 1954 de, hakiki bir değer taşıyan bir baca (pipe) bulundu. Leningrad Üniversitesinden Larissa Popugayeva isminde genç bir jeolog ile Fedor Belikov isminde bir işçi, Kuzey Yakutya sahasındaki şelâlelerden birinin en üst kısmında mavi renkli bir toprak buldular. Bu ilk elmas bacasına «Zarnitza» (kivılcım) ismini taktılar.

Çok geçmeden başka bacalar bulundu. Jeologların gayretleri başarı ile neticelendi. Nihayet mavi toprak Rusya'da bulunmuştu.

Tilki ve .... elmas

Daima faydalı mineraller ariyan Yuri Khabardin isminde bir jeolog yıllarca tağada dolaştı. 10 Haziranda arkadaşlarıyla beraber bir tağa nehrine rasladılar. Nehir dibinden aldıkları nu-

* «Diamant» isimli (Antwerp) mecmuasından.

munelerin içinde, hemen ekseriya elmas yataklarında beraber bulunan ağaççileği renginde küçük kristaller gördüler. Nehri yukarısına doğru takibettiler. Birdenbire Khabardin bir tilki deliğine bir tekme indirdi. Deliğin etrafındaki toprağın rengi mavi idi. Yuri deliğin içinden bir avuç mavi toprak çıkardı. Sessiz taigada sevinç dolu bir çığlık koptu : Elmas!

Yorgunluklarına bakmadan bütün bacanın haritasını yapıncaya kadar durmadan çalıştılar. Ancak bu iş bittikten sonra ateşin etrafında keyifli keyifli sigaralarını yaktılar.

Buna «Sulh Bacası» (Peace Pipe) ismini vermiye karar verdiler ve ekspediyon merkezine şöyle bir telgraf çektiler : «Sulh Bacasının dumanı tütüyor. Kokusu çok kuvvetli. Khabardin».

Böylece Sovyet Rusya'nın en büyük elmas madeni bulunmuş oldu. Bu hâdisenin Rus endüstrisine olan ehemmiyeti çok büyüktür. Aralık 1956 da, Sulh Bacası'nda, «Yubileiny» ismi verilen 32.65 karatlık bir elmas bulundu. Bu, Rusya'da bugüne kadar bulunan elmasların en büyüğü idi.

Bugün, Yuri Khabardin ve arkadaşlarının üç sene evvel buldukları elmas bacasının civarında, Yakutya taigasından geçen îreleikh nehri kenarında, Mimi isminde bir şehir yükselmiştir.

Bu prospektörler şehri, memleketin her yerinden gelen gençler tarafından kurulmaktadır. Birkaç sene sonra Mirni elmas şehri, Sovyet Rusya'da yeni bir sanayi merkezi olacaktır.

Yedi senelik zaman içinde . . . .

Yakutya elmas madenlerinin bulunması Rusya'da elmas istihsalini kısa zamanda mümkün kılacaktır. Bundan sonra Rusya, sanayii için lüzumlu elması dışardan getirmek mecburiyetinden kurtulmuştur; kendi yüksek kaliteli elmaslarını kullanacaktır.

Yakutya'daki madenler, kapitalist memleketlerdeki istihsalin % 60 mı temin eden Belçika Kongosu'ndaki elmas madenlerinden daha zengindir. Yakutya elmasları en yüksek kalitededirler. Yakutya elmasları, yüksek kaliteli endüstri elmasına nispetle, yüzde 19.24 kıymetli taş ihtiva etmektedir. Belçika Kongosu'nda ise bu nispet yüzde üçtür.

İstihsal devamlı surette artmaktadır. 1957 istihsali 1956 nin 2.5 misliydi. 1958 istihsali ise, 1956 nin 8 misli idi. 1959 - 1965 Rus kalkınma programına göre, 1965 te istihsal 1958 dekinin 15 -16 misli olacaktır.

Birkaç seneye kadar Sovyet sanayininin muhtaç olduğu elmas tamamen Rusya dahilindeki elmas madenlerinden temin edilmiş olacaktır.